

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ในช่วงเดือนในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ.2566 จำนวน 421 คน ในการศึกษาได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (The Planned Behavior: TPB) และใช้แบบจำลอง Path Analysis ในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 34 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ย 29,482 บาท/เดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 17,530 บาท/เดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 3 คน ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมและไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมหรือหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะในระดับสูง และคิดว่าขยะมูลฝอยในครัวเรือนสร้างปัญหาให้กับสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มตัวอย่างคิดว่าสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากขยะมูลฝอยได้ และมีความตั้งใจในการคัดแยกขยะมูลฝอย

วิธีที่กลุ่มตัวอย่างจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนทำบ่อยที่สุดคือ การนำขยะมูลฝอยวางไว้หน้าบ้านให้เจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครมาเก็บตามวันที่กำหนด และตัดสินใจคัดแยกขยะมูลฝอยด้วยตัวเอง แหล่งข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยคือช่องทางอินเทอร์เน็ต โดยในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง โดยเป็นการคัดแยกบางครั้ง ซึ่งจะคัดแยกเฉพาะขยะรีไซเคิลที่สามารถขายได้มากที่สุด รองลงมาเป็นการคัดแยกขยะทุกประเภทออกจากกัน และคัดแยกเฉพาะขยะเปียกและขยะแห้ง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดความถี่ของพฤติกรรมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม พบว่า การทิ้งขยะมูลฝอยลงในถังขยะเป็นบางครั้งบ่อยที่สุด และหากมีถังขยะตามประเภทของขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างจะคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง โดยทำเป็นบางครั้งเช่นกัน ส่วนกรณีการแยกขยะเปียกและขยะแห้งออกจากกันก่อนนำไปทิ้งนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำเป็นประจำ ในส่วนของการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ หรือเพื่อนำไปขายหรือนำไปใช้ใหม่นั้น กลุ่มตัวอย่างทำในบางครั้ง และทำเป็นประจำในสัดส่วนที่มากพอๆกัน ในส่วนของการคัดแยกขยะอันตรายแล้วนำไปทิ้งในจุดรับทิ้งหรือใส่ถุงแยกจากขยะประเภทอื่นนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำในบางครั้งเท่านั้น และมีเกือบถึง 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ดำเนินการดังกล่าว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่มีผลทางตรง ได้แก่ เขตที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร (LIVE) อายุ (AGE) เพศ (GENDER) การเคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม (PAR) ระดับความตั้งใจ (INT) ทักษะคติต่อพฤติกรรม (AB) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN) การควบคุมพฤติกรรมการรับรู้ (PBC) และการปฏิเสธความรับผิดชอบในการคัดแยกขยะ (DISC) 2) ปัจจัยที่มีผลทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ (EC) บรรทัดฐานทางศีลธรรม

(MO) ความรู้เกี่ยวกับประเภทของขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม (EK) ทักษะคิดทางอ้อม (IAB) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม (ISN) จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (EDU) และ 3) ปัจจัยที่มีผลทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมมารู้ทางอ้อม (IPBC)

ดังนั้น 1) เพื่อให้กรุงเทพมหานครดำเนินนโยบายนำร่องในการคัดแยกขยะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กรุงเทพมหานครจึงไม่ควรส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกเพียงแค่วางถังขยะเพียงอย่างเดียว แต่ควรส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะในทุกประเภทไปในคราวเดียวกัน 2) กรุงเทพมหานครควรดำเนินการให้ประชาชนเห็นและรับรู้ได้ว่า กรุงเทพมหานครได้มีกระบวนการคัดแยกขยะที่ปลายทาง และได้นำขยะไปจัดการในรูปแบบที่เหมาะสมและยั่งยืน 3) หน่วยงานภาครัฐและกรุงเทพมหานครควรเร่งสื่อสารเรื่องการคัดแยกขยะให้เป็นที่แสดงถึงความมีอารยะของคนในสังคมผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ หรือผ่านบุคคลที่ประชาชนเชื่อถือ ทั้งนี้เพื่อสร้างบรรทัดฐานของสังคมใหม่ให้แยกขยะก่อนทิ้งเสมอ ซึ่งในอนาคตบรรทัดฐานทางสังคมที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นมาตรการทางสังคมที่ควบคุมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยของคนได้โดยปริยายและมีประสิทธิภาพยิ่งกว่ามาตรฐานทางกฎหมายใด ๆ 4) ถ้าหน่วยงานภาครัฐหรือกรุงเทพมหานครจะส่งเสริมให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะให้มากขึ้นควรเข้ามาช่วยจัดอุปสรรคเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการคัดแยกขยะให้ลดลง เช่น การแจกถุงขยะให้ประชาชนในระยะแรก หรือการผลิตถุงขยะเพื่อขายให้กับประชาชนในราคาที่ย่อมเยา โดยในการผลิตควรกำหนดสีของถุงขยะตามประเภทของขยะและถุงควรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

Abstract

The objectives of the research are 1) to explore waste segregation behavior of people in Bangkok and 2) to examine factors affecting waste segregation behavior of people in Bangkok. Research data was collected, through online questionnaires, from 421 samples of people living in Bangkok, aged 15 years and over, during May - June 2023. Based on the Theory of Planned Behavior (TPB), Path Analysis model was employed for data analysis.

The findings showed that most respondents were female, aged 34 years in the average, holding Bachelor degree, working as employee of the private company to earn average personal income of 29,482 baht per month and have average current spending of 17,530 baht per month. The average number of earning family members was 3. Most of them were not head of the household. Most respondents had never participated in environmental activities, and had not been members of any environmental-related associations or organizations. They had great knowledge of waste sorting and viewed that household waste has caused the environmental problems. They were confident that they were able to play a part in solving the problems arising from solid waste and had intention to perform solid waste segregation.

Disposal in receptacles in front of houses for scheduled curbside collection provided by Bangkok Metropolitan Administration (BMA) and self-segregation of solid waste were the most common method adopted by the respondents for household waste management. The internet was the most influential source of information on waste segregation for them. On a day-to-day basis, most of the respondents performed solid waste segregation before disposal. They sometimes segregated solid waste. The main purposes of solid waste segregation were to select the salable recyclables, followed by to group all types of waste into different categories, and to divide waste into dry and wet, respectively.

Considering the frequency used method of waste segregation behavior of the respondents, the most common way in performing solid waste segregation was throwing trash in the garbage bins sometimes. However, they sometimes made segregation of trash before throwing, when there are waste segregation bins available. In terms of frequency of performing waste segregation behavior, it was found that,

before disposal, most respondents usually divided waste into dry and wet but did select the recyclables sometimes. The number of respondents, who sometimes selected the reusable, salable, recyclable waste and respondents who usually did it on a regular basis were in the same proportions. Regarding the separation of hazardous waste to leave it at the designated disposal point or put it in hazardous waste bag, most respondents did it occasionally. In addition, it was found that almost one-third of all respondents did not perform such action.

Factors affecting waste segregation behavior of the respondents were: 1) Direct factors namely: district where they live in Bangkok (LIVE), age (AGE), gender (GENDER), experience in participating to environmental activities (PAR), level of intention (INT), attitude towards behavior (AB), subjective norms (SN), perceived behavioral control (PBC) and denial of responsibility for waste segregation (DISC); 2) Indirect factors namely: economic motives (EC), moral norms (MO), knowledge of types of solid waste and environment (EK), indirect attitude (IAB), Indirect subjective norms (ISN), years of education (EDU); and 3) Direct and indirect factors namely: indirect perceived behavioral control (IPBC).

According to research findings, 1) BMA should encourage people segregate all types of waste, instead of dividing waste only into wet and dry, in order to maximize the effectiveness of its pilot policy implementation for waste separation; 2) BMA should take actions to improve a public perception of the actual BMA's waste sorting process at the plants where waste can be managed in an appropriate and sustainable way; 3) The government agencies and the BMA should take urgent action to actively campaign to the public for waste segregation as the vital role of citizens in a developed society. It can be carried out through various forms of media or respectable public figures to create a new social norm of waste segregation before disposal. In the future, this emerging social norms will become social measures that better control people's waste segregation behavior, rather than any legal measures; 4) If the government agencies or BMA promote the waste segregation, issues of costs related to waste segregation should be addressed and supported. Examples of supportive measures to be implemented at the early stage include providing free waste bags to the people, or the production of affordable waste bags. In production of waste bags, the bags should be not only in different colors by types of waste but also environmentally friendly.